

ความมีอยู่ของความชั่วในพุทธปรัชญาเถรวาท

Existence of Evil in Theravada Buddhist Philosophy

พระมหาโสฬส ชนุตตโม (พรมมา)

Phramaha Soros ChanuttamO

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Email: sorasa175@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่อง “ความมีอยู่ของความชั่วในพุทธปรัชญาเถรวาท” เป็นการศึกษาผ่านคำสอนในพุทธปรัชญาเถรวาทที่เกี่ยวข้องกับปัญหาพื้นฐานของความมีอยู่ของความชั่วในพุทธปรัชญาเถรวาท ความชั่วในพุทธปรัชญาเถรวาท จัดได้ว่ามีอยู่ 2 ระดับ คือ ระดับกรรมนิยาม หมายถึงความมีอยู่ของความชั่วที่ดำเนินไปตามกฎแห่งกรรม และระดับจิตนิยามหมายถึงความมีอยู่ของความชั่วในความรู้สึกที่เกิดขึ้นในจิตใจของผู้กระทำ ความชั่วเป็นผลของการกระทำที่เกิดจากอกุศลมูลมีองค์ประกอบ 3 อย่าง คือ กิเลส กรรม และ วิบาก จัดได้ว่าเป็นรากเหง้าของความชั่วพุทธปรัชญาเถรวาท

เกณฑ์วินิจฉัยถึงความมีอยู่ของความชั่วในพุทธปรัชญาเถรวาทถือได้ว่าความชั่วเป็นสิ่งที่มียุติจริง โดยพุทธปรัชญาเถรวาทว่าใครก็ตามที่กระทำความชั่วย่อมได้วิบากกรรมคือ ตกนรก นรกหมายถึงแดนเป็นสถานที่รองรับผู้กระทำชั่ว แต่การให้ผลของกรรมชั่วเป็นเรื่องที่สลับซับซ้อน เพราะกรรมชั่วนั้นเป็นกระบวนการทางธรรมชาติ แต่กรรมชั่วนั้นจะให้ผลเร็วหรือช้าเท่านั้นเอง เพราะการให้ผลของกรรมชั่วนั้นมีเงื่อนไขของกรรม คือ “เวลา” “หน้าที่” และ “ความหนัก เบา” โดยกรรมชั่วบางอย่างให้ผลเร็ว กรรมชั่วบางอย่างให้ผลช้า กรรมชั่วบางอย่างให้ผลในชาตินี้ กรรมชั่วบางอย่างให้ผลในชาติต่อไป ประมวลเกณฑ์แนวคิดเชิงยืนยันได้ว่า ความมีอยู่ความชั่วตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาทเป็นสิ่งที่มียุติจริง

คำสำคัญ: ความมีอยู่, ความชั่ว, พุทธปรัชญาเถรวาท

Abstract

The title of academic article is “Evil’s Being in Theravada philosophy”. It is the study through Theravada texts in the point of basic problem of evil’s being in Theravada philosophy. The evil in Theravada philosophy is classified in 2 levels: 1) Kammaniyama means the evil’s being in the law of Kamma(Action) and 2) Chitaniyama means the evil’s being in the feeling of person who has done evil. The evil is the results of action which is the root from unwholesome. It has 3 components: 1) Kilesa (defilement) 2)Kamma (Action) and 3)Vipaka (the results). They are the roots of evil in Theravada philosophy.

The justice law of the evil’s being in Theravada philosophy proves that the evil is reality. Theravada philosophy believes that who ace bad thing, will get bad thing in the hell. “Hell” means the place for bad person. The results of bad action are complex. Because it is condition about “time” “duty” and “strong and weak”. Some is quick but some is slow. Some is this life and some in the next life. The confirmative conclusion of the point is the evil’s being in Theravada philosophy is real.

Keywords: Existence, the Evil, Theravada Buddhist Philosophy

บทนำ

เรื่องความชั่วหรือบาปกรรม ว่าตามความเชื่อของพระพุทธศาสนา นักวิชาการทางพระพุทธศาสนาส่วนมากมีความเห็นเป็นแนวทางเดียวกันว่า การที่คนเราจะรับรู้ได้ว่าบาปหรือความชั่วว่ามีจริงหรือไม่อย่างไร ก็ต้องอาศัยกรรมเป็นตัวบ่งชี้ เพราะว่าบาปหรือความชั่วจะมีขึ้นมาลอย ๆ ให้ผลลอยลอยโดยไม่มีสาเหตุไม่ได้ ในสังคมมนุษย์หากเราพิจารณาจะเห็นว่ามีคนหลากหลายประเภทที่แตกต่างกันเช่น บางคนหูหนวก ตาบอด ปัญญาอ่อน บ้าใบ้ พิการแต่กำเนิดก็ดี หรืออาศัยสิ่งแวดล้อม อุบัติเหตุบางอย่างหรือการกระทำบางอย่างแล้วกลายเป็นคนพิการก็มี และที่เห็นชัดคือ มีสัตว์หลายประเภทที่อาศัยอยู่ร่วมโลกใบเดียวกับมนุษย์ อะไรเล่าเป็นสิ่งที่ทำให้มนุษย์และสัตว์เหล่านั้นแตกต่างกัน สิ่งที่ทำให้มนุษย์และสัตว์เหล่านั้นแตกต่างกันออกไปเช่นนั้น หากว่าตามหลักความเชื่อในพุทธศาสนากล่าวว่าเป็นเพราะผลแห่งกรรมดีและกรรมชั่ว ยังสัตว์โลกให้แตกต่างกันไป สัตว์โลกไม่มีใครมาลิขิตบันดาลให้เป็น กล่าวคือใครทำ

กรรมเช่นใดไว้ก็ได้รับผลเช่นนั้น ตัวกรรมดีและตัวกรรมชั่วที่อาศัยเจตนาเป็นตัวการนี้แหละ ที่เป็นตัวชักนำ เป็นตัวการให้สำเร็จ แล้วจำแนกสัตว์ให้ได้รับทุกข์แตกต่างกันไป

หากว่าตามพุทธปรัชญานั้นหมายถึงสิ่งที่เกิดจากการกระทำความชั่วที่ประกอบด้วยเจตนาอันมีพื้นฐานมาจากกิเลสที่อยู่ภายในจิตใจเป็นเหตุนำไปสู่ความเสื่อม อาศัยการแสดงออกทางทวารทั้ง 3 คือ กายทวาร วาจาทวาร และมนทวาร ทั้งนี้ ในการอธิบายปัญหาเรื่องความชั่ว ตามสมมติฐานที่ยอมรับกัน บางคนก็ปฏิเสธข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความชั่ว บางคนก็กล่าวว่าความชั่วนั้นเป็นเพียงความบกพร่องหรือมายา หรือว่าเป็นเพียงสิ่งที่มีอยู่อย่างสัมพันธ์เท่านั้นเอง แต่บางคนก็ยืนยันว่า ความชั่วเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องมี (ประเวศ อินทองปาน, 2553) ประเด็นที่ผู้เขียนพิจารณาเห็นข้อติดขัดในการเรียนรู้ คือว่า พุทธศาสนิกชนในปัจจุบันนี้ส่วนมากจะไม่ค่อยยอมมองเห็นถึงผลของความชั่วหรือผลของบาปกรรมที่ได้กระทำไปแล้วว่าย่อมจะมีผลในชาติปัจจุบันนี้และในชาติหน้าต่อไป ซึ่งส่วนมากคนจะมองเพียงการกระทำของตนหรือของผู้อื่นเพียงชาตินี้ชาติเดียว คือว่า คนส่วนมากไม่ได้พิจารณาให้ลึกซึ้งลงไปถึงผลกระทบในอดีตชาติว่ากรรมที่กระทำไปแล้วนั้นมิได้ให้ผลในชาติใดชาติเดียว แต่ให้ผลในชาตินี้ก็ได้ ให้ผลในชาติหน้าก็ได้ ให้ผลในชาติต่อ ๆ ไปก็ได้ อีกอย่างหนึ่ง เรื่องความเข้าใจที่คับแคบในหลักการที่ว่า หลักกรรมของพุทธศาสนาเป็นเรื่องละเอียดลึกซึ้งและซับซ้อนเกินกว่าวิสัยของผู้ที่ไม่มีญาณอภิญญาจะหยั่งรู้ได้ ถึงแม้ผู้มีญาณอภิญญา หากมิใช่พระสัมมาสัมมาพุทธเจ้าก็ไม่อาจรู้เรื่องกรรมได้อย่างถูกต้อง พระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์เดียวเท่านั้นที่ทรงรู้เรื่องกรรมได้ถูกต้อง

เมื่อฟังต่อมาว่ากรรมเป็นสิ่งที่ยากยิ่งเกินวิสัยของมนุษย์ปุถุชนสามัญที่จะรับรู้ได้ ข้อนี้แหละเป็นปัญหาส่วนหนึ่งที่ทำให้คนในสังคมพุทธศาสนาส่วนมาก ไม่สนใจที่จะศึกษาเรียนรู้ในเรื่องของความมีอยู่ ของความชั่วหรือบาปกรรมว่ามีผลจริงหรือไม่ จึงทำให้ติดตันทางปัญญาเป็นอย่างมากในการที่จะตั้งคำถามเกี่ยวกับความมีอยู่ของความชั่วหรือว่าบาปกรรม

ในข้อนี้ผู้เขียนเห็นว่า มนุษย์ปุถุชนสามัญธรรมดาที่สามารถที่จะเรียนรู้ทำความเข้าใจได้ในเรื่องของกรรมชั่วว่ามีอยู่จริงหรือไม่อย่างไร เช่น ประเด็นคำถาม คือ ความชั่วมีอยู่จริงหรือไม่ ? ความชั่วคืออะไร ? มีมูลเหตุเกิดจากอะไร ? มีลักษณะอย่างไร ? และมีองค์ประกอบอย่างไร ? หลักฐานในความมีอยู่ของความชั่วในพระคัมภีร์พุทธปรัชญาเถรวาทเป็นอย่างไร ? เพื่อให้เห็นว่าแนวคิดเรื่องของความชั่วว่าตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาทนั้นมีอยู่จริง จะเห็นว่าเรื่องความมีอยู่ของความชั่วในพระคัมภีร์พุทธปรัชญาเถรวาทมีความสำคัญอย่างมากในการที่จะให้คำตอบต่อแนวคิดทางปรัชญาต่อผู้สนใจในการศึกษา

14 วารสาร มจร ปรัชญาปริทรรศน์ ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2562)

ความหมายของความชั่ว

คำว่า ความชั่ว ตรงกับภาษาบาลีว่า บาปและอกุศล ดังนั้น ความหมายของความชั่ว ผู้เขียนจะใช้นิยามเรื่องความชั่ว แทนบาป และอกุศล ซึ่งมีความหมายเดียวกัน โดยความหมายของความชั่ว มีนักปราชญ์และนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้อย่างหลากหลาย และมีความหมายที่กว้าง พอที่จะประมวลได้ว่า ความชั่ว หมายถึง เลว ทรมาน ร้าย ไม่ดี เพราะจงใจฝ่าฝืนศีลธรรม หรือจารีตประเพณี (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546) ในทางพุทธปรัชญาได้กล่าวถึงความชั่วในรูปของคำว่า "บาป" ซึ่งมาจากภาษาบาลีว่า ปาป (อ่านว่า ปา - ปะ) แปลว่า ชั่วลามก (พระไตรปิฎกภาษาไทย 6/65/85) สิ่งที่ไม่ดี หากว่ามีอยู่กับบุคคลใด ก็จะทำให้บุคคลนั้นได้รับทุกข์เดือดร้อน ดังนั้น จึงมีความหมายไปในทางความชั่ว ความร้าย ความชั่วร้าย กรรมชั่ว กรรมลามก อกุศลกรรมที่ส่งผลถึงความเดือดร้อน สภาพที่ทำให้ถึงคิดอันชั่ว สิ่งที่ทำให้ตกสู่ที่ชั่ว คือ ให้เลวลง ให้เสื่อมลง ความชั่วหรือบาปยังรวมไปถึงการกระทำใด ๆ ที่ผิดหลักศีลธรรม จรรยา เป็นไปเพื่อความเดือดร้อน เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ใช่แนวทางสงบ ไม่ใช่แนวทางที่ประเสริฐที่บัณฑิตนักปราชญ์สรรเสริญ การกระทำนั้น ๆ ก็จัดว่าเป็นกรรมชั่ว กรรมลามก

นอกจากนี้แล้ว บาปกรรมประเภทใดที่อยู่ในฝ่ายทำให้เกิดความชั่ว ความเดือดร้อนแก่ตนและผู้อื่นก็ชื่อว่า กรรมชั่ว หรือธรรมในฝ่ายชั่ว เช่น เจตสิกธรรม โดยธรรมที่อยู่ในฝ่ายอกุศลมีโลภะ โทสะ โมหะ เป็นมูลก็ชื่อว่าธรรมชั่ว ธรรมลามก เพราะผู้ที่มีธรรมเหล่านี้อยู่ในจิตใจแล้ว ย่อมจะทำการกรรมชั่วเสมอ ฉะนั้น ธรรมฝ่ายที่เป็นอกุศลจัดเรียกว่า ธรรมชั่ว ธรรมลามก ภาษาบาลีว่า ปาปธมฺโม ปาปธมฺมา

ส่วนคำว่า อกุศล หมายถึง สภาพที่เป็นปฏิปักษ์ หรือตรงข้ามกับกุศล ดังนั้น บาปหรือความชั่ว สำหรับคำว่า อกุศลกรรม จึงหมายถึงกรรมที่เป็นอกุศล ด้วยเหตุนี้ กรรมชั่วหรือบาปกรรมคือ การกระทำที่ไม่ดี เกิดจากอกุศลมูล ข้อนี้ ราชบัณฑิตยสถานได้ให้ความหมายของคำว่า อกุศล หมายถึง ชั่ว ไม่ดี ไม่เป็นมงคล อีกความหมาย อกุศลกรรม แปลว่า กรรมที่เป็นอกุศล กรรมไม่ดี การกระทำของคนไม่ฉลาด ดังนั้น อกุศลกรรม หมายถึง บาปกรรม จะเห็นว่าบาปกรรมหรือความชั่ว ความไม่ถูกต้อง ให้ผลเป็นความทุกข์ ด้วยว่า การกระทำบาป กระทำ ความชั่ว เรียกว่าทำอกุศลกรรม กล่าวโดยสรุปว่า ความชั่ว หมายถึง บาปสิ่งลามก ความไม่ดี ในทรรศนะพุทธปรัชญาเถรวาทให้ความหมายความชั่ว ใช้แทนคำเรียกของบาปและอกุศล

ประเภทของความชั่ว

พุทธปรัชญาแสดงถึงบาปหรือความชั่ว 3 ประเภทคือ โดยทางกายทวาร มี 3 อย่าง คือ ก.การฆ่าสัตว์ ข. การลักทรัพย์ ค.การประพฤติดัดในกาม โดยทางวจีทวาร มี 3 คือ ก.พูดเท็จ ข. พูดส่อเสียด ค.พูดคำหยาบ ง.พูดเพ้อเจ้อเหลวไหล โดยทางมโนทวาร มี 3 อย่าง คือ ก.อภิมาน

โลกอยากได้ของผู้อื่นมาเป็นของตน ข.พยาบาท คิดทำร้ายผู้อื่น ค.มิฉฉาปฏิญญา มีความเห็นผิด (พระไตรปิฎกภาษาไทย 11/358/284)

ลักษณะของความชั่ว

พุทธปรัชญาเห็นว่าลักษณะของบาปหรือความชั่ว โดยสภาวะของจิตที่เกิดขึ้นแล้วเศร้าหมอง เปรี้ยวร้อน ให้ผลเป็นความทุกข์ ส่วนบาปนั้น มีลักษณะตรงกันข้ามกับบุญ มีลักษณะ 3 อย่าง เช่นเดียวกัน คือ ก. เมื่อกล่าวถึงเหตุของบาป ได้แก่ การทำชั่วทุกอย่าง ข. เมื่อกล่าวถึงผลของบาป ได้แก่ ความทุกข์กาย ทุกข์ใจทั้งในชาตินี้และในชาติหน้า ค. เมื่อกล่าวถึงสภาพของจิตใจ ได้แก่ ความสกปรกเศร้าหมองของจิตใจ ฉะนั้น บาปก็คือ ชั่วอันเป็นเหตุทำจิตใจของตนให้สกปรกเศร้าหมอง แล้วส่งผลเป็นความทุกข์ความเดือดร้อน ดังพุทธพจน์ว่า “ความชั่วไม่ทำเสียเลยดีกว่า เพราะว่าความชั่วย่อมตามเผาผลาญในภายหลังได้” (พระไตรปิฎกภาษาไทย 25/32/56) ลักษณะของความชั่วที่ พระพุทธองค์ทรงตรัสถึงการล่วงละเมิดศีล 5 ว่าเป็นสาเหตุให้บุคคลผู้ตายแล้วไปเกิดในนรก เช่น

ภิกษุทั้งหลาย ปาณาติบาตอันบุคคลเสพแล้ว พอกพูนแล้วกระทำให้มากแล้ว ย่อมยังสัตว์ให้เป็นไปในนรก ในกำเนิดสัตว์เดียรัจฉาน ในเปตวิสัย วิบากแห่งปาณาติบาตอย่างเบาที่สุด ย่อมยังความเป็นผู้มีอายุสั้นให้เป็นที่ไปแก่ผู้มาเกิดเป็นมนุษย์

ภิกษุทั้งหลาย อทินนาทานอันบุคคลเสพแล้ว พอกพูนแล้วกระทำให้มากแล้ว ย่อมยังสัตว์ให้เป็นไปในนรก ในกำเนิดสัตว์เดียรัจฉาน ในเปตวิสัย วิบากแห่งอทินนาทานอย่างเบาที่สุด ย่อมยังความพินาศแห่งโภคะให้เป็นที่ไปแก่ผู้มาเกิดเป็นมนุษย์

ภิกษุทั้งหลาย กาเมสุมิฉฉาจารอันบุคคลเสพแล้ว พอกพูนแล้ว กระทำให้มากแล้ว ย่อมยังสัตว์ให้เป็นไปในนรก ในกำเนิดสัตว์เดียรัจฉาน ในเปตวิสัย วิบากแห่งกาเมสุมิฉฉาจารอย่างเบาที่สุด ย่อมยังความมีศัตรูมาก มีเวรมากให้เป็นที่ไปแก่ผู้มาเกิดเป็นมนุษย์

ภิกษุทั้งหลาย มุสาวาทอันบุคคลเสพแล้ว พอกพูนแล้วกระทำให้มากแล้ว ย่อมยังสัตว์ให้เป็นไปในนรก ในกำเนิดสัตว์เดียรัจฉาน ในเปตวิสัย วิบากแห่งมุสาวาทอย่างเบาที่สุด ย่อมยังการกล่าวด้วยคำไม่เป็นจริงให้เป็นที่ไปแก่ผู้มาเกิดเป็นมนุษย์

ภิกษุทั้งหลาย ปิสุณาวาจา (การพูดส่อเสียด) อันบุคคลเสพแล้ว พอกพูนแล้ว กระทำให้มากแล้ว ย่อมยังสัตว์ให้เป็นไปในนรก ในกำเนิดสัตว์เดียรัจฉาน ในเปตวิสัย วิบากแห่งปิสุณาวาจาอย่างเบาที่สุด ย่อมยังเสียงที่ไม่น่าพอใจให้เป็นที่ไปแก่ผู้มาเกิดเป็นมนุษย์

ภิกษุทั้งหลาย ฝรุสวาจา (การกล่าวคำหยาบ) อันบุคคลเสพแล้ว พอกพูนแล้ว กระทำให้มากแล้ว ย่อมยังสัตว์ให้เป็นไปในนรก ในกำเนิดสัตว์เดียรัจฉาน ในเปตวิสัย วิบากแห่งฝรุสวาจาอย่างเบาที่สุด ย่อมยังเสียงที่ไม่น่าพอใจให้เป็นที่ไปแก่ผู้มาเกิดเป็นมนุษย์

16 วารสาร มจร ปรัชญาปริทรรศน์ ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2562)

ภิกษุทั้งหลาย สัมผัสปลาคะ (การพูดเพื่อเจ้อ) อันบุคคลเสพแล้ว พอกพูนแล้ว กระทำให้มากแล้ว ย่อมยังให้เป็นไปในนรก ในกำเนิดสัตว์เดียรัจฉาน ในเปตวิสัย วิกาภแห่งสัมผัสปลาคะอย่างเบาที่สุด ย่อมยังคำไม่ควรเชื่อถือให้เป็นไปแก่ผู้มาเกิดเป็นมนุษย์

ภิกษุทั้งหลาย การตึมน้ำเมาคือสุราและเมรัยอันบุคคลเสพแล้ว พอกพูนแล้ว กระทำให้มากแล้ว ย่อมยังสัตว์ให้เป็นไปในนรก ในกำเนิดสัตว์เดียรัจฉานในเปตวิสัย วิกาภแห่งการตึมสุราและเมรัยอย่างเบาที่สุด ย่อมยังความเป็นบ้าให้เป็นไปแก่ผู้มาเกิดเป็นมนุษย์ (พระไตรปิฎก ภาษาไทย 11/94-95/70)

พระพุทธพจน์นี้ชี้ให้เห็นถึงลักษณะของความชั่วในการล่วงละเมิดศีล 5 แต่ก็ไม่ได้แตกต่างไปจากเรื่องทุจริต 3 ดังกล่าวมาแล้วมากนัก คือ ยังคงเป็นกายทุจริต 4 วจีทุจริต 4 เพียงแต่เอาข้อการตึมน้ำเมาเข้ามาแทนมนทุจริตเท่านั้น ในข้อความดังกล่าวนี้ นอกจากจะแสดงสาเหตุที่ทำให้บุคคลตายไปเกิดในนรก เข้าถึงกำเนิดสัตว์เดียรัจฉาน และเปตวิสัยแล้ว ยังแสดงผลอย่างเบาที่จะเกิดขึ้นแก่ผู้เกิดเป็นมนุษย์ด้วย คือ ผลของปาณาติบาตหรือการฆ่าสัตว์จะทำให้เป็นคนมีอายสั้น ผลของอทินนาทานหรือการลักทรัพย์ให้ประสบกับความพินาศแห่งทรัพย์สมบัติ เช่น พินาศด้วยอัคคีภัย โจรภัย หรือภัยอื่น ๆ ผลของการประพฤติผิดในกามทำให้เป็นผู้มีศัตรูมากมีเวรภัยมาก ผลของมุสาวาททำให้ถูกกล่าวด้วยถ้อยคำหรือเรื่องราวที่ไม่เป็นจริง ผลของการพูดส่อเสียดทำให้ต้องแตกสามัคคีกับมิตรสหาย ผลของการกล่าวคำหยาบทำให้ได้ยินได้ฟังเสียงที่ไม่น่าพอใจ เช่น เสียงคำ เสียงนินทา ฯลฯ ผลของการพูดเพื่อเจ้อทำให้ถูกหลอกลวงด้วยถ้อยคำหรือเรื่องราวที่เชื่อถือไม่ได้ ผลของการตึมน้ำเมาทำให้บ้าหรือมีสติฟั่นเฟือน ไม่สมประกอบดังกล่าวนี้นี้คือผลอย่างเบาที่จะเกิดแก่บุคคลผู้ประพฤติชอบดังกล่าวมาแล้ว

นอกจากนี้ คำว่า อกุศลมูล พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2543) ถือว่าเป็นสาเหตุของกรรมชั่วหรือบาปกรรม มี 3 อย่างคือ ความโลภ ความโกรธ และความหลง ทั้ง 3 จัดเป็นบ่อเกิดของความชั่ว สมดังพุทธพจน์กล่าวว่า “ธรรมที่จัดอยู่ในฝ่ายแห่งความเสื่อม 3 ประการ ได้แก่ อะไรบ้าง ได้แก่ อกุศลมูล 3 ประการ คือ อกุศลมูลกล่าว คือ ความโลภ อกุศลมูล กล่าว คือ ความโกรธ อกุศลมูลกล่าวคือความหลง ธรรม 3 ประการนี้จัดอยู่ในฝ่ายเสื่อม” (พระไตรปิฎก ภาษาไทย 11/353/373) จากพุทธพจน์นี้ชี้ให้เห็นว่า บ่อเกิดของความชั่ว คือ อกุศลมูล 3 อย่างคือ ความโลภ ความโกรธ และความหลง เป็นที่มาของความชั่วทำให้เกิดความทุกข์ทางกายและความทุกข์ทางจิตใจ (สมักร บรูวาส, 2555) เพราะอกุศลธรรมนั้นสิ่งที่ควรละ ลด และเลิกด้วยการงดเว้นด้วยการไม่ประพฤติดัง (เสฐียรพงษ์ วรรณปก, 2537) เป็นพื้นฐานที่ทำให้เกิดการกระทำที่ผิดทางศีลธรรม ย่อมเกิดขึ้นทางด้านมโนทวารเรียกว่า “มโนกรรม”(Mental Action) แล้วจึงมีพลังผลักดันให้เกิดการกระทำทาง กายกรรม และวจีกรรม ต่อมาภายหลัง จะเห็นว่า

ลักษณะความชั่ว (Evil) คือ ความไม่ดี ความชั่วร้าย มีลักษณะเป็นโทษโดยมีสภาวะเป็นเครื่องเศร้าหมองขุ่นมัวโดยปราศจากความบริสุทธิ์เพราะความชั่วมีความกระวนกระวายทางด้านร่างกายและจิตใจ และส่งผลกระทบต่อบุคลิกภาพของมนุษย์โดยตรง ความชั่วจะมีสภาพที่“ถูกบีบคั้น”ทางด้าน“สภาวะทางจิตใจ”จนทนอยู่ไม่ได้จึงทำให้มีความรู้สึกอัดอั้นโดยไม่สบายกายและไม่สบายใจ ย่อมมีแต่ความรู้สึกที่เป็นทุกข์เวทนาหรือโทมนัส เวทนาอันเป็นความบกพร่องทางร่างกายและจิตใจ ความชั่วนี้จึงมีลักษณะที่เป็นปฏิปักษ์ต่อความดีโดยมีการกำจัดทำลายร้ายผลาญความดีทุกประเภท และมีสภาพที่เป็นผลปรากฏอย่างชัดเจนคือมีสภาพขุ่นมัวไม่สดใสอยู่ภายในจิตใจของมนุษย์ตามสภาวะลักษณะประจำตัวของความชั่ว

องค์ประกอบของการทำความชั่ว

ตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาทมองว่าสิ่งใดสิ่งหนึ่งเกิดขึ้นเพราะมีเหตุปัจจัยให้เกิดขึ้นไม่มีสิ่งใดเกิดขึ้นลอยๆ โดยปราศจากเหตุปัจจัย โดยเฉพาะความชั่วในพุทธปรัชญาเถรวาทมีแหล่งที่มาของความชั่ว เพราะความชั่วนั้นจะเกิดขึ้นเองไม่ได้แต่เกิดมาจากกิเลสเป็นบ่อเกิดของการทำความชั่วคำว่า “กิเลส”(Defilements) คือ กิเลสเป็นสิ่งที่ทำให้เศร้าหมองความชั่วที่แฝงอยู่ในความรู้สึกนึกคิดทำให้จิตใจขุ่นมัว (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2554) คือ “อวิชชา”กิเลสอื่นๆในเวลาจิตใจปกติอาจกล่าวได้ว่าไม่มีหรือยังไม่เกิดขึ้นต่อเมื่อมีสิ่งเร้าไปกระตุ้นถึงเกิดขึ้น สิ่งเร้าที่ทำให้เกิดกิเลส คือ รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส ธรรมารมณ์ที่ผ่านเข้ามาทาง ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ถ้าสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ไม่น่าใคร่ น่าพอใจกิเลสฝ่ายสร้างสรรค์เกิดขึ้น ถ้าสิ่งเร้าไม่ดี ไม่น่าพอใจ กิเลสฝ่ายทำลายจะเกิดขึ้น การที่คนหลงพอใจและไม่พอใจต่อสิ่งเร้าก็เพราะกิเลสประเภทสนับสนุน เมื่อมนุษย์มีกิเลสที่เป็นฝ่ายชั่วที่เป็นแรงผลักดันให้เกิดการทำความชั่ว (แสง จันทรงาม, 2544) ทั้งนี้ หลักการดังกล่าวนี้เกี่ยวข้องกับกรรมตามทฤษฎีพุทธปรัชญาเห็นว่า

ก. กรรม คำว่า กรรม (Action) คือ การกระทำเป็นคำกลางๆ เป็นการกระทำที่มีพื้นฐานมาจาก“กุศลมูล” (Roots of Good) เป็นบ่อเกิดของการทำความดี และ“อกุศล” (Roots of Bad) เป็นบ่อเกิดของการทำความชั่ว ทั้งกรรมดีและกรรมชั่วต้องเป็นการกระทำที่ประกอบเจตนา เป็นตัวกำหนดการทำความดีหรือ“เจตนาของกรรม” โดยเฉพาะกรรมชั่วตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท เกิดการกระทำที่ประกอบด้วย “อกุศลเจตนา”โดยมี“อกุศลมูล” คือ ความโลภ ความโกรธ และความหลงเป็นมูลเหตุในการทำความชั่ว เมื่อใดก็ตามที่มนุษย์ทำความชั่วด้วยแรงผลักดันฝ่ายชั่วแล้วแสดงการทำความชั่วผ่าน “ไตรทวาร” (The Three Doors) คือ กระทำทางกายเรียกว่า“กายกรรม” (Bodily Action) มีการฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ และ

18 วารสาร มจร ปรัชญาปริทรรศน์ ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2562)

ประพจน์ผิดในกาม กระทำทางวาจา เรียกว่า“วจีกรรม”(Verbal Action) มีการพูดคำเท็จ การพูดส่อเสียด การพูดคำหยาบ และการพูดเพ้อเจ้อ และกระทำทางใจเรียกว่า “มโนกรรม” (Mental Action) มีการโลภอยากได้สิ่งของของผู้อื่น การคิดพยาบาทปองร้ายผู้อื่น และการเห็นผิดจากทำนองคลองธรรม ทั้งนี้ พุทธปรัชญาปรัชญาเถรวาทพิจารณาว่า นั่นคือการกระทำ ความชั่ว

ข. วิบากกรรม คำว่า“วิบาก” หมายถึงผลของกรรม เรียกว่า “อกุศลวิบาก”ที่เกิดมาจากการกระทำกรรมชั่วมีความสัมพันธ์กันเชิงสาเหตุคือการกระทำกรรมชั่วอยู่ในฐานะที่เป็นสาเหตุ”ส่วนผลของกรรมชั่วอยู่ในฐานะที่“เป็นผล” หากมนุษย์กระทำกรรมชั่วแล้ว ย่อมได้รับผลของกรรมชั่วอย่างแน่นอน ดังที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสว่า “บุคคลหว่านพืชเช่นใด ย่อมได้รับผลเช่นนั้น ผู้ทำกรรมดี ย่อมได้ผลดี ผู้ทำกรรมชั่ว ย่อมได้ผลชั่ว” (พระไตรปิฎกภาษาไทย 15/256/374) นี่แสดง“ผลเชิงประจักษ์”คือ เห็นเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน ทั้งนี้เป็นที่มาของความแตกต่างกันของมนุษย์ดังบทสนทนาที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า “มาณพ สัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของตน มีกรรมเป็นทายาท มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย กรรมย่อมจำแนกสัตว์ทั้งหลายให้เลวและดีต่างกัน” (พระไตรปิฎกภาษาไทย 14/289/350) หลักกรรมในพุทธปรัชญาเถรวาทเป็นเงื่อนไขหรือปัจจัยทุกความแตกต่างที่เกิดขึ้นกับมนุษย์สรรพสัตว์ เช่น ความแตกต่างด้านสติปัญญา บุคลิกลักษณะ ความมั่งมี ความยากจน และความสุข และความทุกข์ เป็นต้น เป็นที่แน่ชัดว่า ความชั่วตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาทนั้นเป็นการกระทำที่ประกอบองค์ประกอบ 3 อย่าง คือ “กิเลส” เป็นแรงกระตุ้นหรือมีความตั้งใจในการกระทำกรรม (แสง จันทรงาม, 2544) “กรรม” คือ การกระทำกรรมออกทางกาย วาจา และใจที่เป็นการกระทำกรรมชั่วและวิบากกรรมคือการให้ผลของกรรมที่เป็นความชั่วบาป หนีไม่พ้น” (พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระจันทบุรีนฤนาถ, 2553) ดังพุทธภาษิตที่ว่า คนทำชั่วไม่ว่าจะหนีไปในอากาศ ท่วมกลางสมุทร เข้าไปในชอกเขา อยู่บนแผ่นดินนั้นใดทุกแห่ง ก็ไม่พ้นจากกรรมชั่วไปได้ (พระไตรปิฎกภาษาไทย 10/412/352)

การวินิจฉัยความมีอยู่ของความชั่วในทรรศนะพุทธปรัชญาเถรวาท

ศัพท์พื้นฐานในการศึกษาสิ่งอะไรบางอย่างที่เกี่ยวกับความมีอยู่มักใช้คำว่า ภาววิทยา เรียกตามหลักการของศัพท์สาขาวิชา ปรัชญา ใช้คำว่า ontology แปลตามตัวว่า วิชาที่ว่าด้วยภาวะ ใช้ในอภิปรัชญา ซึ่งเป็นสาขาหนึ่งของระบบวิชาปรัชญาเพื่อใช้เป็นฐานเครื่องมือในการศึกษา ตามทรรศนะของวูล์ฟเห็นว่า ภาววิทยา ว่าด้วยสัตตามความเป็นจริง โดยใช้วิธีการนิรนัยเป็นเครื่องมือสืบค้นสัจธรรม หรือความจริงแท้ของอภิปรัชญามีลักษณะเป็นอบุคคลิกและ

เป็นนามธรรม ส่วนของศาสนาเป็นบุคลิก และเป็นรูปธรรม (อดิศักดิ์ ทองบุญ, 2533) สามารถนำหลักการนี้มาวิเคราะห์ได้คือ

ก. ความมีอยู่ของความชั่วในแบบจิตนิยม ความมีอยู่ของความชั่วในระดับจิตนิยม หมายถึงความชั่วที่เป็นผลของกรรมที่เกิดขึ้นในจิตใจของผู้กระทำความชั่ว โดยผู้กระทำความชื่อนั้นย่อมรู้สึกได้ด้วยตนเองว่ามีความรู้สึกอย่างไร ตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาทถือว่า ผลของกรรมชั่วย่อมส่งผลต่อผู้กระทำความชั่วทางจิตใจให้มีความเศร้าหมองและให้มีความทรมานทรมานทุกข์ กล่าวคือ “เดือดร้อน” ดังนั้น เรื่องผลของความชั่วในระดับจิตวิทยานี้เป็นเรื่องการให้ผลของกรรมชั่วในระดับ “ชั้นใน” ที่ส่งผลแก่ผู้กระทำโดยตรง “ทันที” อย่างแน่นอน ทำให้สภาวะจิตของผู้ที่กระทำความชั่วมีความเศร้าหมอง กระสับกระส่ายและวุ่นวาย อาการที่เศร้าหมองนั้นเป็นผลโดยตรง สมดังพุทธพจน์ที่พระพุทธเจ้าทรงยืนยันว่าความชื่อนั้นสามารถให้ผลได้ทันอย่างทันทีทันใดว่า “กรรมใดทำแล้วไม่เดือดร้อนภายหลัง กรรมนั้นดี บุคคลทำกรรมใดแล้ว เดือดร้อนภายหลังกรรมนั้นไม่ดี” (พระไตรปิฎกภาษาไทย 15/89/94) จากพุทธพจน์ข้างต้นทำให้ยืนยันได้ว่าความชื่อนั้นให้ผล เป็นความรู้สึกนึกคิด เช่น ทำดีก็ให้ผลเป็นความรู้สึกนึกคิดที่ดี ทำชั่วก็ให้ผลเป็นความรู้สึกนึกคิดที่ชั่ว ความรู้สึกนึกคิดที่ดีหรือความรู้สึกนึกคิดที่ชั่วจะเป็นวิบากตกค้างอยู่ในจิตใจส่งผลแก่ผู้กระทำความชั่วทันที ความทุกข์ที่เกิดขึ้นตามมาในภายหลังในฐานะเป็นผลที่ตรงกับลักษณะของกรรมชั่วที่ทำไป เช่น ความทุกข์ใจที่เกิดจากการต้องถูกจำคุก เพราะการขโมยทรัพย์สินของผู้อื่นความทุกข์ใจชนิดหลังนี้จัดเป็นวิบากของกรรมชั่วที่แท้จริง (วัชรระ งามจิตรเจริญ, 2550)

กรณีตัวอย่าง ความมีอยู่ของความชั่วในระดับจิตนิยมหมายเอาการกระทำความชั่วที่ส่งผลต่อผู้กระทำความชั่วทันที ซึ่งเป็นเรื่องของจิตใจย่อมจะได้รับผลในทางจิตใจทันที โดยสภาวะจิตของผู้ที่กระทำความชั่วมีความเศร้าหมอง กระสับกระส่ายและวุ่นวาย เพราะเป็นการกระทำที่เกิดจาก “อกุศลมูล” เป็นบ่อเกิดของการกระทำที่ไม่ดีมี 3 อย่างคือ ความโลภ ความโกรธ และความหลง เป็นความทะยานอยาก ความริษยา ความโกรธแค้นไม่พอใจและความลุ่มหลงมกมาย หากผู้กระทำความชั่วมีจิตใจที่ประกอบด้วยความโลภ ความโกรธ และความหลงอย่างใดอย่างหนึ่งนั้น บทสรุปของการกระทำความชั่ว คือ การได้รับผลเป็นความทุกข์และทุกข์ใจตามมาอย่างแน่นอนหากเป็นกรรมชั่วอย่างหนึ่งก็อาจทำให้ได้รับผลในปัจจุบันทันตาได้ดังกรณีตัวอย่างของนันทมาณพเป็นตัวอย่างของผู้กระทำความชั่วด้วยเจตนาไม่ดีและได้รับผลของกรรมที่ไม่ดีด้วยจนถูกแผ่นดินสูบตกลงสู่นรกอเวจีด้วยโดยมีใจความโดยสังเขปดังนี้

พอนันทมาณพทราบว่า พระอุบลวรรณาเถรี จำพรรษาอยู่ในป่า ในกระท่อมเล็ก ด้วยจิตอันฝังแน่นด้วยราคะตัณหา (พระไตรปิฎกภาษาไทย 3/758/6-7) นันทมาณพได้แฝงตัว แอบรออยู่จนถึงเช้า พระอุบลวรรณาเถรีออกบิณฑบาตแล้ว นันทมาณพได้หลบเข้าไปแอบซ่อนอยู่ได้

เตียนนอนในกระท่อม เมื่อพระอุบลวรรณาเถรีกลับจากบิณฑบาตยังไม่ได้ฉันท่านักพักสงบอยู่ บนเตียง นันทมาณพได้ออกมาจากที่ซ่อนเข้าปลุกปล้ำ พระอุบลวรรณาเถรี แม้จะร้องหาคน ช่วยก็ไม่เป็นผล เพราะไม่มีใครอยู่ใกล้ จึงกล่าวให้สติแก่นันทมาณพว่า จงอย่าทำเช่นนี้ ความ หายนี้จะสู่ท่าน นันทมาณพไม่ได้ฟังกลับปลุกปล้ำพระอุบลวรรณาเถรี จนสำเร็จความใคร่ตั้งใจ ประราธนา พอก้าวลงจากแคร่ก็ถูกแผ่นดินสูบตกลงสู่รอกเวจีด้วยกรรมลามกนั้นหนักมาก (อรรถกถาพระไตรปิฎกภาษาไทย 1/2/212-214)

จากกรณีตัวอย่างจะเห็นว่า ในเบื้องต้นก่อนจะลงมือกระทำการข่มขืนพระอุบลวรรณา เถรีนั้นมาณพมีเจตนาที่ไม่ดีคือมีสภาพจิตใจที่ถูกกิเลสเปรียบเหมือนไฟกำลังเผาจิตใจให้มีความ เดือดร้อนอยู่ ๓ อย่าง คือ ไฟคือความโลภ ความโกรธ และความหลง โดยที่กิเลสทำให้จิตใจเกิดความ กระสับกระส่ายและวุ่นวายและความทะยานอยาก จนทำให้นันทมาณพนั้นตัดสินใจข่มขืน พระอุบลวรรณาเถรีที่เป็นพระอรหันต์ จนทำให้ตนเองต้องถูกแผ่นดินสูบตกลงสู่รอกเวจี แต่ใน ส่วนของพระอุบลวรรณาเถรีในฐานะที่สำเร็จเป็นพระอรหันต์แล้วจึงไม่มีความยินดีในการถูปล้ำ การจับต้องหรือการเคล้าคลึงจึงไม่มีผลต่อความรับผิดชอบทางศีลธรรม

ข. ความมีอยู่ของความชั่วในแบบกรรมนิยาม ความมีอยู่ของความชั่วตามทรรศนะ พุทธปรัชญาเถรวาทในระดับกรรมนิยามนั้นเป็นความมีอยู่ธรรมชาติที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความ จริง ความชั่วไม่ใช่สิ่งที่ใครหรือคนใดกำหนดขึ้น ความชั่วตามแนวคิดของพุทธปรัชญาเถรวาทมี 2 ลักษณะคือ เชิงเหตุ และเชิงผล เป็นไปตามธรรมชาติหรือสภาวะของมันเทียบได้กับธรรมชาติ ของความชั่วเชิงวัตถุวิสัย (Objective) ที่ปรากฏในหลักสัจธรรม เป็นสภาวะที่มีอยู่ตามธรรมชาติ ของมันเองในลักษณะที่เรียกว่า “กรรมนิยาม” โดยมีลักษณะเหตุก่อให้เกิดผล และผลย่อมมาจาก เหตุกล่าวอีกอย่างหนึ่งว่าเมื่อมีสาเหตุย่อมมีผลตามมา และเมื่อผลปรากฏย่อมมีสาเหตุก่อนเป็น สิ่งหรือสภาวะที่ดำรงอยู่แล้ว ไม่มีใครหรือผู้ใดสร้างหรือกำหนดขึ้น มีลักษณะเป็นสัจธรรมหรือมี ความสากล (ประเวศ อินทองปาน, 2553) กฎแห่งกรรม คือ กฎแห่งการกระทำ เป็นกฎแห่งเหตุ และผล เป็นกฎของธรรมชาติ คือ ธรรมฝ่ายใดเกิดขึ้นในใจก็ทำกรรมฝ่ายนั้น เกิดกุศลธรรมก็ ประกอบกุศลกรรม เกิดอกุศลธรรมก็ประกอบอกุศลกรรมอย่างนี้เรียกว่า ธรรมชาติ กฎแห่ง กรรมเป็นเรื่องราวความเป็นจริงของชีวิต คือ ประกอบเหตุอย่างนี้ต้องไปมีผลอย่างนั้น ประสบ ผลอย่างนี้เพราะประกอบเหตุมาอย่างนั้น กรรม คือ การกระทำทางกาย ทางวาจา และทางใจ จะดีหรือชั่วเจตนาหรือไม่เจตนาหรือมาก ล้วนมีผลทั้งสิ้นที่ไม่มีผลไม่มี ผลบางอย่างปรากฏใน ปัจจุบันทันตาเห็น บางอย่างเห็นผลตอนตายไปแล้ว กฎแห่งกรรมนี้ไร้ความปราณี ไม่มีข้อยกเว้น ให้กับใครๆ ไม่จำกัดเชื้อชาติ ภาษา ศาสนาใดก็ตามในโลก ก็หนีกฎแห่งกรรมไม่พ้น แม้แต่พระ สัมมาสัมพุทธเจ้าในสมัยที่ยังเป็นพระบรมโพธิสัตว์นักสร้างบารมีก็ยังต้องเสวยวิบากกรรม เพราะกรรมติดตามตัวเราไปทุกที่ทุกสถานเหมือนเงาติดตามตัว เมื่อเรายังหนีตัวเราไม่พ้นสมดัง

พุทธพจน์ที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสยืนยันว่ากรรมและผลของกรรมนั้นมีความสัมพันธ์กันที่ดำเนินไปตามระบบของหลักกรรมนิยามว่า “บุคคลหว่านพืชเช่นใด ย่อมได้ผลเช่นนั้น คนทำดีย่อมได้ดี ทำชั่วย่อมได้ชั่ว” (พระไตรปิฎกภาษาไทย 15/256/374) จากพุทธพจน์ข้างต้นจะเห็นว่าพระพุทธเจ้าทรงยืนยันถึงกรรมและผลของกรรมย่อมมีผลต่อกันและกันอย่างแน่นอนในฐานะสิ่งหนึ่งเป็นสาเหตุและสิ่งหนึ่งเป็นผล” (สมภาร พรหมทา, 2540) ผู้ที่กระทำความชั่ว ก็ย่อมได้รับผลของกรรมคือความชั่ว ผู้ที่กระทำความดี ก็ย่อมได้รับผลของกรรมคือความดีต่างดำเนินไประบบของกรรมอย่างตรงไปตรงมาเปรียบเทียบกับกรปลูกพืช ถ้าปลูกข้าว ผลที่ได้รับก็ต้องเป็นข้าว ปลูกมะม่วง ผลก็ต้องเป็นมะม่วง เป็นไปไม่ได้ที่จะปลูกมะม่วงแล้วผลที่ได้รับกลายเป็นมะละกอ ในทำนองเดียวกัน กรรมกับผลของกรรมย่อมจะต้องสอดคล้องกัน ถ้าทำความดี ผลที่ได้รับก็ต้องเป็นผลดีถ้ากระทำความชั่ว ผลที่ได้รับก็ต้องเป็นผลชั่ว

กรณีตัวอย่าง ความมีอยู่ของความชั่วหรือกรรมชั่วตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาทนอกจากระดับจิตแล้วยังมีความมีอยู่ของกรรมอีกหนึ่งคือความมีอยู่ในระดับกรรมนิยาม คือ การให้ผลของกรรมชั่วในระดับนี้ส่งผลใน “ปัจจุบันชาติ” ก็ได้หรือ “ส่งผลในชาติต่อไป” ก็ได้ ทั้งสองอย่างต่างเป็นสิ่งดำเนินไปตามกฎแห่งกรรมเช่นกัน กรณีตัวอย่างของการกระทำความกรรมในอดีตที่ตามส่งผลให้ผลแก่ผู้กระทำความกรรมในปัจจุบันชาติ โดยที่ผลของกรรมที่เกิดกับการกระทำความกรรมในปัจจุบันไม่มีความเกี่ยวข้องกันแต่อย่างใด แต่เป็นเรื่องของการให้ผลของกรรมในอดีต ตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาทถือว่าตราบดีกรรมที่ยังไม่ให้ผลในชาตินี้ ผู้กระทำความกรรมจักต้องได้รับผลของกรรมในชาติต่อไปอย่างแน่นอน การกระทำความกรรมและได้รับผลของกรรมเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังกรณีตัวอย่างเรื่องของขวานาคคนหนึ่งที่ไม่ได้มีส่วนร่วมในการลักทรัพย์ แต่ตนเองต้องได้รับการลงโทษจากการกระทำของคนอื่น โดยมีเรื่องเล่าโดยสังเขปว่า

ในวันนั้น เวลาใกล้รุ่ง พระศาสดาทรงตรวจดูสัตว์โลก ทรงเห็นขวานานั้นผู้เข้าไปในภายในข่าย คือพระญาณของพระองค์ แล้วทรงใคร่ครวญอยู่ว่า “เหตุอะไรหนอแล? จักมี” ได้ทรงเห็นเหตุนี้ว่า “ขวานาคนี้จักไปเพื่อไถนาแต่เช้าตรู่” แม้พวกเจ้าของภันฑะไปตามรอยเท้าของโจรทั้งหลายแล้ว เห็นถุงที่บรรจุทรัพย์พินหนึ่งในนาของขวานานั้น แล้วก็จักจับขวานานั้น เว้นเราเสีย คนอื่นเชื่อว่าผู้เป็นพยานของขวานานั้นจักไม่มี, แม้อุปนิสัยแห่งโศดาปัตติมรรคของขวานานั้นก็มีอยู่, เราไปในที่นั้น ย่อมควร”

ฝ่ายขวานานั้นไปเพื่อไถนาแต่เช้าตรู่ พระศาสดามีพระอาณนทเถระเป็นปัจฉาสมณะ ได้เสด็จไปในที่นั้นแล้ว ขวานาเห็นพระศาสดาแล้ว ไปถวายบังคมพระผู้มีพระภาคเจ้า แล้วเริ่มไถนาอีก พระศาสดา ไม่ตรัสอะไรๆ กับเขา เสด็จไปยังที่ๆ ถูงบรรจุทรัพย์พินหนึ่งตกทอดพระเนตรเห็นถุงนั้นแล้ว จึงตรัสกะพระอาณนทเถระว่า “อาณนทฺ เธอเห็นไหม อสรพิษ.”

22 วารสาร มจร ปรัชญาปริทรรศน์ ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2562)

พระอานนทเถระทูลว่า “เห็น พระเจ้าข้า อสรพิษร้าย” ชาวนาได้ยินถ้อยคำนั้นคิดว่า “ที่นี่เป็นที่เกี่ยวไ้ในเวลาหรือมิใช่เวลาแห่งเรา, ได้ยินว่า อสรพิษมีอยู่ในที่นั้น” เมื่อพระศาสดาตรัสคำมีประมาณเท่านั้นหลีกไปแล้ว, จึงถือเอาด้ามปฏักเดินไปด้วยตั้งใจว่า “จักฆ่าอสรพิษนั้น” เห็นอุบรจจุทรพัพพัตหนึ่งแล้วคิดว่า “คำนั้น จักเป็นคำอันพระศาสดาตรัสหมายเอาอุบรจจุทรพัพพัตหนึ่งนี้” จึงถืออุบรจจุทรพัพพัตหนึ่งนั้นกลับไป เพราะความที่ตนเป็นคนไม่ฉลาด จึงซ่อนมันไว้ในที่สมควรแห่งหนึ่ง กลบด้วยฝุ่นแล้ว เริ่มจะไถนาอีก (อรรถกถาพระไตรปิฎก ภาษาไทย 2/15)

จากกรณีตัวอย่างข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า ความมีอยู่ของความชั่วเป็นเรื่องของกฎแห่งกรรมตามหลักของกรรมนิยามที่กระทำการใดไว้ตราบไ้ยังไม่ส่งผลก็จะส่งผลในเวลาชาติต่อไป ดังกรณีตัวอย่างของนายหรือแม่บางคร้ังการกระทำบางอย่างที่เราไม่ได้มีส่วนร่วมกับการกระทำในปัจจุบัน แต่ต้องรับผิดชอบต่อสิ่งที่ไม่ได้กระทำนั้น ในกรณีนี้ล้วนเป็นการยืนยันถึง ความมีอยู่ของความชั่วตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาทนั้นเป็นไปตามหลักของกรรมนิยามที่มีองค์ประกอบหรือเงื่อนไขในการให้ผลอย่างที่เราเรียกว่า “วิบากกรรม” กรรมชั่วบางอย่างให้ผลอย่างรวดเร็วทันตาเห็นไม่ต้องรอชาติหน้าอย่างที่เราเรียกกันในปัจจุบัน กรรมชั่วบางอย่างต้องรอให้ผลในชาติต่อไปแบบข้ามภพข้ามชาติไม่ว่าจะกรรมชั่วจะให้ผลแบบไหนก็ตาม ตราบใดแต่ผู้กระทำความชั่วยังมิได้รับผลของกรรม ตราบนั้นผู้กระทำความชั่วไม่สามารถจะหลีกเลี่ยงผลของกรรมชั่วได้ยังคงต้องรอรับผลของกรรมชั่วเพราะความชั่วตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาทนั้นไม่มีวันสูญหายแต่ประการใด

บทสรุป

ความมีอยู่ของความชั่วในทรรศนะหลักพุทธปรัชญาเถรวาท คือ ความทุกข์และความเดือนร้อนที่เกิดจากการกระทำกรรมชั่วที่เกิดจากอำนาจของอกุศลมูล 3 อย่างคือ ความโลภ ความโกรธ และความหลงเป็นสาเหตุสำคัญของการกระทำกรรมชั่ว การกระทำกรรมชั่วนั้นเกิดได้ทางกาย วาจา เรียกว่าการกระทำ ดังนั้น ความมีอยู่ของกรรมมีอยู่ กล่าวถึงเรื่องความมีอยู่ของความชั่วมีอยู่ระดับ คือ ระดับกรรมนิยามหมายความมีอยู่ของความชั่วที่ดำเนินไปตามหลักของกรรมนิยาม ซึ่งเป็นกระบวนการของธรรมชาติของกรรม และความระดับจิตนิยาม คือ ระดับจิตใจที่ผู้กระทำได้รับผลของกรรมโดยตรงทันทีที่ดั่งนั้นผลของกรรมชั่วจึงมีอยู่จริงให้ผลจริงที่ปรากฏในจิตสำนึกของผู้ทำ และผู้กระทำความชั่วนั้นย่อมรู้อย่างเต็มที่ว่าตนทำความชั่วอย่างไร และจิตใจของตนเองเป็นอย่างไร แม้ว่ากรรมชั่วและการให้ผลของกรรมชั่วนั้นมีความสลับซับซ้อนขึ้นอยู่กั้บเงื่อนไขและปัจจัยหลายอย่างก็ตาม เช่น ชนิดของกรรมชั่ว ความแรงมากน้อยของเจตนาในการกระทำกรรมชั่ว โอกาสในการให้ผลของกรรมชั่ว กรรมชั่วบางอย่างให้ผล

ในปัจจุบัน กรรมชั่วบางอย่างให้ผลในอนาคต กรรมชั่วบางอย่างให้ผลในชาตินี้ กรรมชั่วอย่างให้ผลในชาติหน้าหรือชาติต่อไปล้วนเป็นการยืนยันว่า “ความชั่วเป็นสิ่งที่มียุ่จริง”

แนวคิดเรื่องความมีของกรรมชั่วในพุทธปรัชญาเกี่ยวข้องกับเรื่องกรรมและผลของกรรม หรือการกระทำนั้น ตามแนวคิดของพุทธปรัชญาเห็นว่า ผลวิบากของกรรม ไม่ว่าจะเป็นกรรมดี หรือกรรมชั่ว นั้นมียุ่จริง สมดังพุทธพจน์ที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า “บุคคลหว่านพืชเช่นใด ย่อมให้ผลเช่นนั้น คนทำดีย่อมได้ดี ทำชั่วย่อมได้ชั่ว” ผลของกรรมของมนุษย์ที่มีผลต่อชีวิตของมนุษย์ไม่ว่าเป็นความเสื่อม หรือทางเจริญ กล่าวคือขึ้นอยู่กับกรรมของการกระทำของมนุษย์ทั้งสิ้น และมนุษย์ย่อมเป็นผู้รับผลของกรรมนั้น จึงกล่าวได้ว่ากรรมใดที่มนุษย์ได้กระทำ ไม่ว่าจะเป็นกรรมดีหรือกรรมชั่วก็ตามย่อมให้ผลเสมอ ย่อมติดตามผู้กระทำดุจเงาติดตามตนดังเหมือนล้อหมุนตามรอยเท้าโคที่ลากเกวียนไป ฉะนั้น การกระทำกรรมดีและกรรมชื่อนั้นเป็นเหตุปัจจัยก่อให้เกิดผลไม่วางเปล่าจากผลของการกระทำกรรม ในพุทธปรัชญาถือว่าการกระทำกรรมดีหรือกรรมชั่วอย่างใดก็ตามย่อมยังผลจำแนกสัตว์โลกให้แตกต่างกันไปตามการกระทำกรรม ดังความว่า “กรรมย่อมจำแนกสัตว์ทั้งหลาย ให้เลวและดีต่างกัน”

เอกสารอ้างอิง

- ประเวศ อินทองปาน. (2553). **พุทธปรัชญาในพระไตรปิฎก**. ภาววิชาปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระจันทบุรีนฤนาถ. (2553). **ปทานุกรมบาลี -ไทย -อังกฤษ -สังสกฤต**. พิมพ์ครั้งที่ 5. นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2543). **พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลธรรม**. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2554). **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย. ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2560). **อรรถกถาภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัย. (2531). **พระธรรมปทัฏฐกถาแปล ภาค 1**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทนานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์ จำกัด.

24 วารสาร มจร ปรัชญาปริทรรศน์ ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2562)

วัชรระ งามจิตรเจริญ. (2550). **พุทธศาสนาเถรวาท**. กรุงเทพมหานคร:

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สมภาร พรหมทา. (2546). **พุทธศาสนิกายเซน การศึกษาเชิงวิเคราะห์**. กรุงเทพมหานคร:

สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมภาร พรหมทา. (2540). **พุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย.

สมัคร บุรวาส. (2555). **จิตวิทยาและการทำใจทางพระพุทธศาสนา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์

สยาม.

เสถียรพงษ์ วรรณปก. (2537). **พุทธศาสนา: ธรรมะและวิจารณ์**. กรุงเทพมหานคร:

สำนักพิมพ์มติชน.

แสง จันทร์งาม. (2544). **พุทธศาสนวิทยา**. กรุงเทพมหานคร : อีระการพิมพ์.

อดิศักดิ์ ทองบุญ. (2533). **คู่มืออภิปรัชญา**. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ที่ โรงพิมพ์มหาจุฬาลง

กรณราชวิทยาลัย.

